

ANDRIĆ EDIT

Újvidéki Egyetem, BTK
Magyar Nyelv és Irodalom Tanszék
andrice@ff.uns.ac.rs

A LÁB/HOIA FŐNEVEKBŐL ALKOTOTT MAGYAR ÉS SZERB SZAVAK KONTRASZTÍV ELEMZÉSE¹

A tanulmány az ember és a szárazföldi állatok helyváltoztatására szolgáló végtagját jelölő magyar és szerb főnevekből alkotott származékszavak és szóösszetételek vizsgálatával foglalkozik. Azt szeretném kimutatni, hogy a két nyelv különböző tipológiai jellege mennyire befolyásolja a szóalkotás módját. A két nyelv korpuszát elemezve arra a következtetésre jutottam, hogy a szerb nyelv éppoly gazdag, de ugyanakkor kevésbé rendezett képzőkészlete lehetővé teszi a megközelítőleg azonos számú származékszavak keletkezését. A dolgozatban kitérek a szavak szemantikájára is, hogy megállapíthassam, miszerint a vizsgálat tárgyát képező főnevek alapjelentése motiválja a szóalkotást. Végül elvégeztem az ily módon keletkezett szavak szófaji besorolását is.

Kulcsszavak: láb, szóalkotás, szóképzés, származékszó, szóösszetétel, deriváció, magyar nyelv, szerb nyelv

1. BEVEZETÉS

Egy-egy nyelv lexémái nem elszigetelt egységekként léteznek, hanem szócsaládokat, illetve szómezőket, jelentésmezőket, valamint szóasszociációs sorokat alkotnak. A szómezők tagjait az adott szótóbból (rendszerint szóképzés vagy szóösszetétel által) alkotott kifejezések képezik, s azokat a deriváció alapjául szolgáló mag tartja össze, ezért nevezzük őket szócsaládoknak is. Minden nyelvnek megvan a maga módja a szóalkotásra, de a legtöbb nyelvben a képzők segítségével létrehozott származékszavak és az összetételek dominálnak.

1 A tanulmány a Szerb Köztársaság Tudományügyi és Technológiai Minisztériuma 178002 számú projektuma keretében készült.

Tekintettel a magyar nyelv agglutináló jellegére és szerzteágazó, de szabályos rendszert alkotó képzőkészletére, feltételezhetjük, hogy az alapszókincsébe tartozó szavak gazdag alapot nyújtanak a szómezőalkotásra, mindenekelőtt a származékszavak és szóösszetételek létrehozására. Ezzel szemben a szerb nyelv flektáló volta és kevésbé áttekinthető képzőrendszere arra engedhet következtetni, hogy a derivátumok száma nem oly számottevő, mint a magyarban. Ezt a hipotézist szeretném megcáfolni ezzel a tanulmánnyal, amelyben az ember alsó végtagját jelölő főnév származékszavait vizsgálom meg kontrasztív nyelvészeti szempontból.

2. A LÁB ÉS A HOGA SZAVAK JELENTÉSE

A magyar etimológiai szótár tanúsága szerint *láb* szavunk „ősi, uráli kori szó” (ESz 467) „Eredetileg igenévszó lehetett, melynek igei tagja a kihalt *lább* 'lábal' [1261] szavunk.” (ESz 468). A szerb *нога* Skok szerint elsősorban indoeurópai, baltoszláv, ósszláv eredetű, amely a „πούς, pes” szóra vezethető vissza (SKOK 1972).

Előre kell bocsátani, hogy mindkét nyelvben poliszém lexémával van dolgunk. Íme, a magyar és a szerb értelmező szótárakból kimásolt két szócikk. A teljesség kedvéért szerb vonatkozásban két forrásból is közlöm az értelmezést. A szerb akadémia szótárában több jelentés van feltüntetve, de közülük sok regionális jellegű, a Szerb Matica szótára szűkszavúbban értelmez, de a fontosabb, ma használatos jelentések itt is megvannak.

láb fn 1. Embernek, szárazföldi állatnak állásra és helyváltoztatásra való végtagja. | Lábfej. 2. Tárgynak az a(z) oszlopszerű része, amelyen áll. | *Zene* Vonós hangszeren a fedőlapra merőlegesen, a hangrések közé helyezett, áttört húremelő keményfa lap(ocska). 3. Hegy(ség)nek, földhányásnak stb. az alsó része. 4. *nép*: hátsó 5. ~*on* <vetés, termés> le nem aratott, le nem vágott állapotban 6. Régi, ill. külföldi hossz mérték 7. *Irod.* Versláb. (MÉKSz)

нога ж 1. *анат. а)* један од два доња уда, екстремитета код човека од трупа до врхова прстију који служи за кретање. **б)** доњи део ноге у човека, стопало. 2. **а)** један од више окомитих (ређе укрштених) кракова (обично од две до четири) неког предмета (делова намештаја, направа и сл.) на који се ослања горњи део тога предмета, ногар. **б)** *покр.* један од исправних кракова, дирека на разним (обично дрвеним) направама, предметима итд. који служе као ослонац, подупирач нечему или за спајање различитих делова. **в)** један од два или више испупчених делова на

спољној страни дна неке (обично керамичке) посуде. **г)** стуб, подупирач (моста, зида и сл.) **3. а)** део брда стене, камена и др. који се ослања на земљу или у њу урања, подножје. **б)** доњи део стабла дрвета непосредно изнад корена. **в)** доњи усправни крак крста. **г)** један од кракова неког двокраког предмета **д)** *заст.* нервни крак, огранак продужене мождине. **ђ)** оно што положајем, изгледом подсећа на ногу. **4. а)** *заст.* јединица мере за дужину величине просечног људског стопала (око 0,324 м), стопа **б)** *покр.* јединица мере којом се одређује већа површина земљишта. **в)** *муз. заст.* ритмичка јединица стиха која се понавља и састоји се од одређеног броја слогова, стопа. **5. покр.** четвртина, четврти део учесника у игри прстена. **6.** (обично у мн.) *покр.* врста мотива, шаре у народном везу. **7. покр.** део ударачког механизма на пушци. **8. покр.** у нар. загонеци, о витлу – четир рога, једна нога, терет носи, снаге нема.² (SANU)

нога ж **1. терм. анат.** крајњи, доњи део тела човека и животиње (од бока наниже) који служи за ходање. **2.** стопало. **3.** доњи у више кракова одвојени део неког предмета (обично намештаја) на коме стоји. **4.** доњи део брда, планине стене, камена (ређе дрвета), подножје **5.** стопа (као мера за дужину)³ (RMS)

Amint látható, a magyar nyelvben a *láb* szónak hét jelentése van, az akadémiai szerb szótár a *нога* címszó alatt nyolcat tart számon, azzal, hogy az első négy

2 **láb nn 1. а)** az ember alsó végtagjainak egyike, amely a törzsétől a lábujjak hegyéig húzódik, és annak mozgására szolgál. **б)** az ember lábának alsó része, lábfej. **2. а)** egy tárgy (bútordarab, készülék stb.) több merőleges (ritkábban keresztezett) oszlopszerű részének egyike (leginkább a négy közül), amelyre a tárgy felső része támaszkodik, állvány. **б)** *region.* különböző (leginkább fából készült) készítmény, tárgy stb. támaszként, támasztékként, vagy összetartó elemeként szolgáló, felfelé álló oszlopszerű részeinek egyike. **с)** (leginkább kerámia)edény aljának külső felületén levő, két vagy több kidudorodó rész egyike. **д)** oszlop, pillér, támaszték (híd, fal stb. esetében) **3. а)** hegy, szikla, kő stb. földre támaszkodó, vagy abba belenyúló része. **б)** a fatörzs alsó, közvetlenül a gyökér fölötti része. **с)** a kereszt alsó, függőleges oszlopa. **д)** valamely kétágú tárgy egyik ága. **е)** *elav.* idegág, a nyúltvelő ága. **ф)** ami helyzetével vagy külalakjával lábra emlékeztet. **4. а)** *elav.* az emberi lábfej hosszával hozzávetőlegesen megegyező hosszsmértékegység (0,324 m körül). **б)** *region.* nagyobb földfelület meghatározására szolgáló mértékegység. **с)** *zene elav.* meghatározott szótagszámból álló, ismétlődő ritmikus egység. **5. region.** egy gyűrűjáték résztvevőinek negyed része. **6.** (általában tsz.) *region.* népi himzészmotívum, dísz. **7. region.** a puska ütőmechanizmusának része. **8. region.** népi találós kérdésekben motolla, légcsvár – négy szarva van, egy lába, terhet hord, ereje nincs.

3 **láb nn 1. anat.** az ember és az állat helyváltoztatására szolgáló alsó végtagja (a csípőtől lefelé). **2.** lábfej. **3.** valamely tárgy alsó, többfelé ágazó része, amelyre a tárgy támaszkodik. **4.** domb, hegy, szikla, kő, ritkábban fa alsó része. **5.** mértékegység.

még összesen 15 pontot tartalmaz, a Szerb Matica szótárában viszont összesen csak öt található meg. Mindegyiknél közös ‚az élőlények végtagja’ elsődleges jelentés. Csak az utóbbi emeli ki külön pontban a lábfej szemantikát. Jelentés-átvitel eredményeképpen az ember végtagját mindkét nyelvben, funkciója és hasonlósága alapján, tárgyakra is vonatkoztatják. Az ember, antropomorfikus világszemléletének eredményeképpen, a körülötte létező világot is saját magához viszonyítva szemléli, ezért van az, hogy emberi tulajdonságokkal ruházza fel az állatokat, tárgyakat, sőt jelenségeket is. A *láb/нога* szavak esetében is metaforikus jelentésátvitel játszódtott le, mind a magyar, mind pedig a szerb nyelvben, ezért az ember készítette tárgyak (bútor, állvány, oszlop), de természeti (fa, kő, szikla), sőt földrajzi képződmények (hegy) is rendelkezhetnek lábbal.

Az említettekén kívül, a lábat jelölő főneveknek még egy közös jelentése van a két nyelvben, éspedig hossz mértékegységet is értünk alatta, bár sem a szerb, sem a magyar kultúrában nem használatos a mindennapi gyakorlatban. Tegyük még hozzá, hogy a szerbben inkább a *stopa* ‚lábnyom’ szót használják helyette.

Amit a szerb szótárakban nem fedeztünk fel, az a magyar zenei szakterminológiához tartozó kifejezés a 2. pontban, valamint az 5. értelmezés. A magyarban a ‚szó ‚versláb’ jelentése 1600 körül jelenik meg, kialakulásában az alaki hasonlóság mellett a latin *pes* ‚láb, lábfej, verláb’ hatásával kell számolnunk” (ESz 468). Ezzel szemben találjuk a 4. в) jelentést az szerb akadémiai szótárában (a lapalji fordításban 4. c)), ahol szintén zenei műszóként ritmikai egységet fejez ki. A magyarban nem szerepel az első szerb szócikkben felsorolt, a regionális szerb köznyelvben használatos 5., 6., 7., és 8. értelmezés.

3. A LÁB FŐNÉVBŐL ALKOTOTT MAGYAR SZAVAK

3.1. A magyar származékszavak

láb acska <i>fn bec, kedv</i>	Kis láb. (szerbül: ногица, ножица)
láb ad <i>i tn</i>	Úszik, folyik ⁴ (szerbül: пливати)
láb ad ozik <i>i tn</i>	Súlyos betegségből gyógyulóban van. ⁵ (szerbül: опорављати се)
láb ad oz ó <i>fn</i>	1. Aki már lábadozik. 2. <i>Orv</i> az ilyen betegek kórházi osztálya. (szerbül: 1. реконвалесцент, 2. одељење реконвалесцената)

4 „A régi nyelvi *lább* ‚lábál’ [1261] ige *-d* igeképzős származéka. A *lább* ige eredete vitatott. 1. Hangfestő eredetű [...] 2. Egy ősi igenévszó igei folytatása, melynek főnévi párja *láb* szavunk” (ESz 468)

5 „a ‚nem fekszik, fenn van’ jelentésű lábad szónak, esetleg az ige *lább* hangalakú alapszavának *-dozik* gyakorító igeképzővel ellátott származéka.” (ESz 468)

láb al <i>i tn</i>	1. Sekély vízben, sárban, hóban gázoló léptekkel jár. 2. Lót-fut, talpal. (szerbül: 1. гацати, 2. журити)
láb as <i>mn</i>	Lábon, talpazaton álló, olyan tárgy amelynek van lába. (szerbül: са постољем)
láb atlan <i>mn</i>	1. <i>ritk</i> Akinek mindkét lába hiányzik. 2. Olyan <bútor> amelynek – a szokásossal ellentétben – nincs lába. 3. <i>áll</i> Láb nélküli <állatfaj> (szerbül: који је без ногу, безножан)
láb atlan kodik <i>i tn</i>	(Ténfegésével) másnak útjában van, munkáját zavarja. (szerbül: сметати)
láb azat <i>fn</i>	Bútornak, építménynek stb. a legalsó, sajátosan kiképzett része. [...] (szerbül: постоље, ногапе)
láb i <i>fn bec kedv</i>	Kisbaba lába. (szerbül: ножица)
láb ikó <i>fn kedv</i>	Kisbaba lába. (szerbül: ножичица)
láb ít ó <i>fn nép</i>	1. Pedál. [...] 2. Létra. 3. A faragópad alsó része, amelynek a faragó nekifeszíti a lábát. (szerbül: 1. педала 2. мердевине 3. доњи део струга)
láb nyi <i>fn</i>	Hozzávetőleges mérték, kb. 1 láb. (szerbül: приближно једна стопа)
láb szerű <i>mn</i>	Lábhoz hasonlítható. (szerbül: налик нози)
láb tó <i>fn</i>	1. <i>nép rég</i> Létra, hágcsó. 2. <i>ritk</i> Pedál. (szerbül: 1. мердевине 2. педала)
láb tyű <i>fn tréf</i>	Lábbeli. [láb+(kesz)tyű] (szerbül: обућа)
-láb ú <i>mn</i>	Akinek v. aminek valamilyen lába van. (szerbül: са некаквим ногама)

A kicsinyítő- és a fosztóképzőn kívül, a fenti szavak deriválásában még ige-, melléknév- és egyéb főnévképzők is részt vettek. Szerb ekvivalenseik alapszava ritkán származékszó, inkább körülírást kell alkalmazni a megfeleltetéskor.

3.2. A láb alapú összetett szavak

3.2.1. A láb mint előtag

E kategórián belül több csoportot különíthetünk el, az elsőbe azok az összetételek tartoznak, amelyek két „puszta” főnévből állnak, tehát a *láb* szótövet egy másik toldalékolatlan főnév követi. Ez a másik főnév leginkább a *láb* részét

jelöli, de a *lábbal* végzett műveletet, illetve a művelet céltárgyát, esetleg a lábbal mint eszközzel működtető készüléket. Előfordul a „nomen loci”, de más, lábbal kapcsolatos használati tárgy neve is.

3.2.1.1. *láb* + N

lábduyyha <i>fn</i>	Csak a lábat takaró kis duyyha. (szerbül: перина за ноге)
lábfej <i>fn</i>	A lábnak a bokán aluli része. (szerbül: стопало)
lábfék <i>fn</i>	Pedál lenyomásával működő fék. (szerbül: ножна кочница)
lábgyűrű <i>fn tud</i>	Megfigyelés, ellenőrzés végett madár v. baromfi lábára erősített gyűrű. (szerbül: прстен за птице)
lábhát <i>fn</i>	A lábfejnek a talppal ellentétes oldala. (szerbül: рис)
lábhegy <i>fn ritk</i>	Lábujjhegy. [...] (szerbül: врх ножних прстију)
lábhely <i>fn</i>	Lábnak való hely. (szerbül: ножиште)
lábikra <i>fn</i>	Az alsó lábszárnak hátul kidomborod, húsos része. (szerbül: лист ноге)
lábizom <i>fn</i>	A lábak izmai. (szerbül: мишић ноге)
lábmunka <i>fn</i>	Lábbal végzett munka. <i>Sp.</i> Az a mód, ahogyan vki a lábát vmely küzdősportban használja. [...] (szerbül: рад ногу)
lábnyom <i>fn</i>	A talpnak a talajon hagyott nyoma, lenyomata. (szerbül: стопа)
lábseb <i>fn</i>	A lábon lévő seb. (szerbül: рана на нози)
lábσό <i>fn</i>	A lábfürdőt hatékonyabbá tevő, oldható vegyi készítmény. (szerbül: со за ноге)
lábѕzag <i>fn</i>	Az izzadt láb bűze. (szerbül: смрад ногу)
lábѕzár <i>fn</i>	A lábnak a térdtől a bokáig terjedő része. (szerbül: пот-коленица)
lábѕzј <i>fn ipar</i>	Az a ѕzј, amellyel a cipész a comjához ѕzorítja a (készülő) cipőt. (szerbül: обућарски каиш за ногу)
lábѕzomszéd <i>fn nép</i>	Az a ѕzomszéd, akinek a telke vége érintkezik vki telkének a végével. (szerbül: комшија у дну баште)
lábѕzőnyeg <i>fn</i>	Ágy, dívány ѕtb. elé való kisebb ѕzőnyeg. <i>ritk</i> Lábtörlő. (szerbül: ѕтаза поред кревета, отирач)
lábтámasz <i>fn</i>	Lábtartó. (szerbül: држач/клубица за ноге)

lábtempó <i>fn sp</i>	Úszásban lábbal végzett tempó. (szerbül: темпо ногу)
lábtengó <i>fn sp biz</i>	Lábtenisz. (szerbül: тенис ногом)
lábtenisz <i>fn sp</i>	A teniszhez hasonló, de a (futball-)labdát csak lábbal és fejjel továbbítva játszott labadjáték. (szerbül: ножни тенис)
lábttö <i>fn ritk</i>	1. bonc A lábfejnek a boka felőli része. 2. áll Négylábú állat végtagjának a lábszár fölötti izülete. (szerbül: унутрашња страна стопала)
lábujj <i>fn</i>	A lábfejen levő ujj. (szerbül: прст на ноzi, ножни прсти)
lábhegy <i>fn ritk</i>	A lábujj vége. [...] (szerbül: врх ножних прстију)
lábvíz <i>fn</i>	1. Lábmosásra haszn. víz. 2. biz gúny Langyos, élvezhetetlen leves, tea stb. (szerbül: 1. вода за прање ногу, купка за ноге 2. сплачина)
lábzsák <i>fn</i>	Zsákforma burok (lovasszékben v. szánban) ülő emberek lábának melegen tartására. (szerbül: џак за ноге)

3.2.1.2. láb + képzett szó

A másik alcsoportot azok a kompozítumok képezik, amelyeknél az utótag származékszó. Ezek nagy része deverbális főnév (-ás/és, -ó/ő, -zet, -szet, -mány képzősek), illetve melléknévi igenév, de akad közöttük denominális főnév (*lábboltozat*), valamint melléknév is (*lábbeli*, *lábszagú*).

lábápolás <i>fn</i>	A lábfejnek, a lábujjnak, a talpnak a sarokknak és a láb körmeinek az ápolása. (szerbül: нега стопала)
lábápoló	I. mn ritk hiv 1. Lábápolással foglalkozó. 2. Lábápolásra használatos. II. fn ritk Lábápoló szakember. (szerbül: I 1. који се односи на негу стопала 2. који служи за негу стопала II педикир)
lábbeli <i>fn nép v. hiv</i>	Az öltözéknek a lábon viselt, bőrből, vízhatlan anyagból stb. való része. ⁶ (szerbül: обућа)
lábboltozat <i>fn bonc</i>	A lábfej felső, boltozatos része. (szerbül: свод стопала)
lábdobogás <i>fn</i>	Az a cselekvés, hogy vki a lábával dobog. Az ezzel keletkezett hang. (szerbül: лупање ногама, топот, бат ногу)

6 Az összetétel előtagját a *-béli* származékszó követi, amely a bél főnév *-i* mellénevképzővel ellátott alakja. „A mai öltözéknek a lábat védő része” főnévi használat jelentéstapadással alakult ki a régebbi ’lábszárat fedő, lábra való’ melléknévi jelentésből.” (ESz 468)

lábemelés <i>fn</i>	Tornagyakorlatként a kinyújtott láb(ak változtatott) fölemelése. (szerbül: подизање ногу)
lábfagyás <i>fn</i>	Fagy okozta kóros elváltozás a lábon. (szerbül: промрзлине на ногама)
lábfájás <i>fn</i>	A lábben érzett fájás. (szerbül: бол ногу)
lábfürdő <i>fn</i>	1. A lábfej (és a boka) ápoló v. pihentető áztatása. [...] 2. Az erre használt víz. [...] (szerbül: купка за ноге)
lábizzadás <i>fn</i>	A talpnak és a lábujjak közeinek fokozott izzadása. (szerbül: знојење ногу)
lábjegyzet <i>fn tud</i>	<Könyvben v. folyóiratban> lapalji jegyzet. (szerbül: фуснота)
lábkormány <i>fn rep</i>	Repülőgépen: lábbal irányítható kormány. (szerbül: ножне команде)
lábmelegítő <i>fn</i>	Meleget fejlesztő v. fölmelegített tárgy a láb melegítésére. (szerbül: грејач за ноге)
lábmetaszt <i>fn irodt</i>	Verslábnek szóvéggel való kettévágása. (szerbül: пресече-ни стих на крају реда)
lábmosás <i>fn</i>	A láb megmosása. (szerbül: прање ногу)
lábmozgás <i>fn</i>	Lábbal végzett mozgás. (szerbül: покрет ногу)
lábszagú <i>mn</i>	1. Lábszagtól bűzös. 2. <i>ritk pejor</i> Kellemetlen, közönséges, undorító <dolog, ügy> (szerbül: 1. смрдљив, 2. непријатан, гадан)
lábtartó <i>fn</i>	Ülő emberek lábának kényelmes elhelyezésére való támaszték. [...] (szerbül: држач/клупица за ноге, подножје)
lábtörés <i>fn</i>	A láb egy vagy több csontjának törése. (szerbül: прелом ноге)
lábtörölő <i>fn</i>	1. Bejárati ajtó elé való kis szőnyeg v. rácsos lap a cipőtalp megtörlésére. 2. <i>ritk</i> Lábmosás után haszn. törülköző. (szerbül: 1. отирач 2. пешкир за ноге)

3.2.1.3. (*láb* + képző) + N

A harmadik alcsoportban az előtag képzett szó, az utótag viszont pusztaszótári tő. Ezekből aránylag kevés van.

lábasház <i>fn ép rég</i>	Olyan (földszinti részén boltozott) árkádos folyosójú emeletes lakóház, amelynek utcai homlokzata pillérekre v. faoszlopokra épül. (szerbül: кућа на стубовима)
lábasjóság <i>fn nép</i>	Nagyobb emlős haszonállat(ok) együtt. (szerbül: стока)

3.2.1.4. (*láb* + képző) + képzett szó

És végül, a negyedik csoportot azok az összetételek alkotják, amelyeknél mind az előtag, mind az utótag toldalékolt. Az első példában mindkét főnév melléknévképzős (-s és -ű képzősek), míg a második példában a *láb* viszonyragos, az utótag viszont a melléknévi igenév képzőjét viseli magán.

- lábassejű** *fn áll* A tengeri puhatestűek egyik osztálya [...] (szerbül: главноношци)
- lábbravaló** *fn* 1. rég szépítő (Hosszú) alsónadrág. 2. biz kissé tréfLábbeli, cipő(féle). (szerbül: 1. rađe 2. obyħa)

3.2.1.5. Többszörös összetétel előtagja a láb

Van néhány háromtagú összetételünk is.

- lábközépcson** *fn bonc* A lábujjak perceivel ízesülő öt csont közül vmelyik. (szerbül: кошчице у стопалу, метатарзалне кости)
- lábszárcson** *fn* Sípcson (ill. szárkapocs). (szerbül: цеваница)
- lábszárfekély** *fn orv* Vérkeringési zavar miatt a lábszáron keletkezett fekély. (szerbül: чир на потколеници)
- lábszárpólya** *fn orv* Visszeres lábszártra való rugalmas pólya. (szerbül: бандаж потколенице, еластични завој на потколеници)
- lábszárteker** *cs fn kat is* A gyalogosok régi egyenruhájához ill. a vadászok, természetjárók stb. öltözékéhez tartozó, a lábszár betekerésére való széles vászon- v. posztószalag. (szerbül: камашне, обојак)
- lábszárvédő** *fn* A lábszárat hidegtől v. sérüléstől védő, kemény betétes, párnázott kellék v. vastag gyapjúharisnya. (szerbül: рпејач, бандаж)
- lábtőcson** *fn bonc* A lábtő csontozatát alkotó csontok közül vmelyik. (szerbül: кости скочног зглоба)

3.2.2. A láb mint utótag

Ezúttal is alcsoportokat különböztethetünk meg.

3.2.2.1. N + láb

A legszámosabbak azok a kompozitumok, amelyeknek mindkét tagja toldalékolatlan. Az elemek között jórészt birtokviszony mutatható ki, tehát birtokosjelzős

szerkezetek lexikalizálódott formáiról van szó. Az előtag rendszerint valamilyen élőlény vagy tárgy neve, de előfordul anyagnév (faláb, vasláb) is.

- asztalláb** *fn* Az asztallapot alátámasztó lábszerű tartó. (szerbül: нога стола)
- faláb** *fn* 1. Fa műláb. | *gúny* Vkinek vastag, idomtalan lába. 2. *rég* Fa gólyaláb 3. Vminek fából készült lába(zata). (szerbül: дрвена нога)
- gólyaláb** *fn* 1. *tréf* Vkinek hosszú, vékony lábszára. 2. Sárban való járásra v. játékszerű haszn., a lábra hosszabbításul ráerősíthető (két) farúd. (szerbül: 1. дуге ноге 2. штуле)
- hegyláb** *fn föld* A hegy legalsó része. (szerbül: подножје планине)
- hídláb** *fn* A hídpályát tartó pillér v. cölöpépitmény. (szerbül: стуб моста, пилон)
- kacsaláb** *fn* 1. *ritk* A kacska úszóhártyás lába. 2. ~**on forgó: a** <népme-sékben> varázslatos, csodálatos <kastély v. vár> **b** *kissé pe-jor* nagyméretű, kül. luxuskivitelű <(lakó)ház> (szerbül: 1. нога патке, пачије ноге, 2. зачарани дворац, луксузна вила)
- kamatláb** *fn közg pénz* A 100 pénzegység után egy évre járó százalékban kifejezett kamat. (szerbül: каматна стопа)
- kecskeláb** *fn* 1. A kecske lába. | Képzletbeli lénynek ehhez hasonló lába. [...] 2. X alakú asztalláb. 3. Fűrészbak. 4. *nép* Kecskebak, állvány. (szerbül: 1. козје ноге, 2. ногари, 3. жарац, козлић)
- lóláb** *fn* 1. *ritk* A ló patás lába. | Babonában: az ördög ilyen lába. 2. *orv* Befelé fordult talpú emberi láb (mint kóros elváltozás). (szerbül: 1. нога коња, коњске ноге, ђавоље ноге 2. деформитет стопала)
- lúdláb** *fn* 1. *ritk* A lúd úszóhártyás lába. 2. *nép* Lúdtalp. 3. *konyha* Háromszögletű, lapos, csokoládékrémes (cukrász)sütemény. 4. *nép* Libarimpó. (szerbül: 1. нога гусана 2. равни табани 3. мађарска посланица троугластог облика)
- mankóláb** *fn* Emelőrúd féle az utánfutók részére. (szerbül: дизалица за приколицу са точком)
- szarkaláb** *fn* 1. *növ* | Sarkantyús virágú, vetésekben, tarlókon élő, ill. kertben termesztett boglárkaféle növénynemzetségek (Cond-solida, Delphinium) vmelyik tagja. [...] 2. *tréf* Szállkás, nehe-

- zen olvasható betű(kből álló írás). 3. *biz* A szem körüli elágazó apró ránc. (szerbül: 1. жаворњак 2. шкрабопис 3. ситне боре око очију, сврачије ноге)
- százalékláb** *fn mat* Az a szám, amely kifejezi, hogy vminek hány százalékaról van szó. (szerbül: процентна стопа)
- székláb** *fn* 1. A szék ülőkéjét tartó láb. 2. *nép* Teknő v. cseber tartására való állvány (szerbül: 1. нога столице 2. сталак)
- vasláb** *fn* 1. Tárgynak vasból készült lába. 2. Nyílt tűzön való főzés-kor az edény elhelyezésére haszn. háromlábú vasállvány. (szerbül: 1. гвоздене ноге 2. гвоздени сталак)

3.2.2.2. N + (láb + képző)

A második alcsoportban a láb főnév *-ú* melléknévképzős, ezért a szóösszetétel is melléknévi szófajú. Az előtag olyan főnév, amely alapul szolgál a *láb* külalakjának vagy egyéb tulajdonságának minősítésére.

- botlábú** *mn biz pejor* Ügyetlen lábú. (szerbül: неспретан)
- falábú** *mn* Akinek, aminek falába van. | *pejor* Botlábú. (szerbül: шепртља)
- gólyalábú** *mn tréf* Hosszú, vékony láb. (szerbül: који има дуге, танке ноге)
- karlábú** *mn áll* A lofofór családba tartozó kagylósférgek (Brachiopoda) (szerbül: раменокошци)
- levéllábú** *mn áll* Sekély vizekben élő, kezdetleges szervezetű, apró rák. (szerbül: рак шкхроножац, Branchiopolida)
- lőcslábú** *mn nép gúny* Ó-láb, karikaláb. (szerbül: егав, са кривим ногама)
- szárnylábú** *mn áll* Lágytestűek, leginkább csigák. (szerbül: крилоножац)

3.2.2.3. egyéb névszó + láb (+képző)

3.2.2.3.1. számnév + láb(+képző)

A számnévi elem lehet törtszámnév, továbbá határozatlan és határozott szám egyaránt, az összetétel utótagja pedig leginkább a *láb* főnév származékszava.

- féllábú** *mn, ritk fn* Akinek hiányzik az egyik lába. (szerbül: једноног)
- háromláb** *fn* 1. *rég* Konyhai vasláb. | Háromlábú tartó, állvány. 2. *tört* Az ókori görögöknél a jósnő háromlábú széke. 3. *műsz* Háromlábú emelő v. támaszték. (szerbül: троног, троножац)

háromlábú <i>mn</i>	Aminek három lába van. (szerbül: који има три ноге, троног)
kétlábú <i>mn</i>	1. Aminek két lába van. [...] 2. irod Két verslábból álló. (szerbül: двоног)
négykézláb <i>hsz</i>	Egyszerre két kezére és két lábára, es. térdére támaszkodva. (szerbül: четвороношке)
négylábú <i>I. mn</i>	Aminek négy lába van. II. fn Emlős állat. (szerbül: четвороног, стока)
soklábú <i>fn áll</i>	Ízelt lábú állat, amelynek nyolcnál több pár lába van. (szerbül: који има пуно ногу)
százlábú <i>fn áll</i>	Szelvényes testű, nagyon sok lábú, nyirkos helyen élő apró gerinctelen állat. (szerbül: стонога)

3.2.2.3.2. melléknév/melléknévi igenév + *láb* (+képző)

Az egyes állatfajták megkülönböztető terminusaként leginkább a színnevek jelentkeznek előtagként: *fehérlábú*, *feketelábú*, *piroslábú*, *sárgalábú*, de olykor a méretet, formát jelölő melléknevek, illetve melléknévi igenevek is előfordulnak: *görbelábú*, *vékonylábú*, *nagylábú*, *hosszúlábú*, *rövidlábú*.

görbelábú <i>fn áll</i>	Csupasz testű v. héjas, állábakkal mozgó egysejtű (Rhizopoda). (szerbül: кореноношци)
hasítottlábú <i>mn áll</i>	Rákfajta (Schizopoda). (szerbül: врста мекушаца)
mezítláb <i>hsz</i>	1. Lábbeli nélkül. Lábbeliben, de zokni, harisnya nélkül. 2. ját. Tekejátékban: úgy, hogy a golyó nem éri a kidobóhely előtti deszkát. (szerbül: бос, босоног)
mezítlábas <i>nép</i>	I. mn Mezítláb levő, járó. II. fn 1. ritk Ilyen személy. 2. sp Tekejátékban: a pálya elején levő deszkát nem érintő dobás (szerbül: бос, босоног)
piroslábú <i>mn áll</i>	Rovar v. madár, amelynek piros lába van (szerbül: црвеноног)
sárgalábú <i>mn áll</i>	Amelynek sárga lába van, leginkább madár. (szerbül: жутоног)

4. A НОГА FŐNÉVBŐL ALKOTOTT SZERB SZAVAK

4.1. Szerb származékszavak

A *нога* főnévnek háromfajta szótöve van, ezek a *ног-*, a *нож-* és a *нош-*. A szerbben meglepően sok képző van, így Klajn csak a névszóképzők kategóriájában 401-et sorol fel (KLAJN 2003). Jegyezzük meg, hogy vannak köztük homonim alakok, így pl. az *-aj* háromszor is előfordul, de funkciójuk teljesen más.

ног авица <i>fn</i>	a nadrág vagy gatyá szára (amely a lábat körülveszi)
ног авич а <i>act mn</i>	a nadrág szárához hasonló, szűk és hosszú
ног аре и <i>fn tsz</i>	1. keresztezett fatámasz 2. állvány, emelvény (általában három lábú) 3. összecusukható három lábú állvány 4. oszlopon vagy lábon álló akasztó
ног ар ице <i>fn tsz</i>	kicsinyítő képzős → <i>ногапе</i>
ног ат <i>mn</i>	akinek nagy, hosszú lába van, illetve soklábú (rovarek esetében)
ног ат ати <i>i ts</i>	lábbal rugdos
ног ат ати се <i>i med</i>	rugdolódzik, kapálódzik
ног ат нути (се) <i>i ts/med</i>	← <i>ногагати (се)</i>
ног етина <i>fn augm, pejor</i>	jókora láb
ног ица <i>fn dem, bec</i>	lábacska, lábikó
нож етина <i>fn augm, pejor</i>	jókora láb
нож ица <i>fn 1. dem, bec</i>	lábacska, lábikó 2. nyílás a tömlőn
нож ич ица <i>fn dem, bec</i>	lábacska, lábikó
нож иште <i>fn</i>	az a hely vagy tárgy, ahol a láb áll, ahol a lábunkat tartjuk, lábhely
нож је <i>fn</i>	a lábfej kezdete, tarsus
нож ни <i>mn</i>	amely lábba vonatkozik, amely lábon található, amit lábbal végez vki
нож урда <i>fn augm, pejor</i>	jókora láb
нож ур етина <i>fn augm, pejor</i>	jókora láb
нош ка <i>fn dem, bec</i>	lábacska, lábikó

A szerbben, amint látjuk, létezik kicsinyítő-, vagy becéző (*-ица*, *-ичица*, *-ка*), de ugyanakkor van nagyító képző (*-етина*, *-урда*) is. Ezek mindhárom

tőtípushoz járulhatnak (ногетина, ножетина, ножурда, ножуретина). Az augmentativum (amely sokszor pejoratív értelmet is tulajdonít a főnévnek) ekvivalense a magyarban jelzős szerkezet. Ezenkívül van még néhány származékszó a szerbben, amelyeket csak körülírással lehet megfeleltetni a magyarban.

4.2. Szerb összetett szavak

4.2.1. A нога mint előtag

4.2.1.1. нога + N (+képző)

ног о газ <i>fn</i>	ösvény, csapás
ног о лист <i>fn</i>	nőv tündérgyom (Podophyllum)
ног о мет <i>fn</i>	labdarúgás, futball
ног о мет аш <i>fn</i>	<i>nomen agentis</i> labdarúgó, futballista
ног о мет аш ки <i>mn</i>	ami a labdarúgóra vonatkozik, labdarúgó-, labdarúgói
ног о мет ни <i>mn</i>	ami a labdarúgásra vonatkozik, labdarúgó-
ног о ступ <i>fn</i>	1. gyalogösvény, pálya 2. keresztfa a kerítésen, amelyet át kell lépni 3. felhágó, hágcso (járművön) 4. olyan hely a sziklában, ahova rá lehet lépni

A főnevet követő másik elem deverbális nomen, amely elvonással keletkezhetett a газити, ступити (mindkettő a láb cselekvéseit jelölik: az előbbi azt jelenti hogy 'tapos', a második pedig hogy 'lép'), метнути igéből. Az utóbbi másodlagos deriválásra adott alapot, s így keletkezett a ногометаши nomen agentis, valamint a ногометашики és ногометни melléknév. A fenti példák közül egyedül a ноголист összetétel második eleme eredetileg is főnév.

4.2.2. A нога mint utótag

Elsősorban a prefixumos példákat kell megemlíteni, amelyek kétféleképpen értelmezhetők. A nyelvészeti szakirodalom néha származékszavakként tekint rájuk, néha viszont az összetételek közé sorolja őket. Az első alcsoport második elemét a vizsgálat tárgyát képező főnév foglalja el (néha esetragos formában), a második csoportnál viszont annak származékszavai töltik be ezt a funkciót.

4.2.2.1. prefixum + нога

без ног <i>mn</i>	láb nélküli, lábatlan
на под ногу <i>hsz</i>	lent, lefelé

па нога <i>fn áll</i>	elkorcsosodott végtag, végtagcsonk
под ногу <i>hsz</i>	lejtőn lefelé
преко нож <i>hsz</i>	keresztbe

Érdekes megemlíteni, hogy az öt fenti szó közül három határozószó.

4.2.2.2. prefixum + нога (+ képző)

без нож ан <i>mn</i>	láb nélküli
без нож ац <i>fn áll</i>	láb nélküli kúszómászó, Aphoda gymnophiona
до нож је <i>fn</i>	<i>nomen loci</i> a lábfej középső, az ujjak és a sarok közötti része
на ног вица <i>fn</i>	harisnyaféle, térdharisnya, bokavédő, kamásni
о без нож ити <i>i med</i>	láb nélkülivé válik, láb nélkül marad, fellábúvá válik, megsérti a lábát
од нож ење <i>fn</i>	terpeszállás
од нож ити <i>i tn</i>	terpeszbe áll, szétterpeszti a lábát
под нож ан <i>mn</i>	1. amely vki lába alatt van 2. amely a hegy/domb lábától származik
под нож ак <i>fn</i>	1. lábító, pedál 2. felhágó, hágcsó (járművön) függő lépcső ki/beszálláshoz 3. alátét, alapzat, dobogó 4. lábtörlő (szőnyeg)
под нож ац <i>fn</i>	térdeplő, imazsámoly
под нож ица <i>fn</i>	lábító, pedál
под нож је <i>fn</i>	1. alapzat, talpazat 2. sík, amely vmilyen emelkedő közvetlen közelében van, hegy/domb alsó része, alj 3. zsámoly
под нож ник <i>fn</i>	1. lábító, pedál 2. felhágó, hágcsó (járművön) függő lépcső ki/beszálláshoz
под нож њак <i>fn</i>	lábító, pedál
под нош ка <i>fn</i>	1. lábító, pedál 2. zsámoly
преко нож ити <i>i ts</i>	keresztbenyűgözi a lovat, megbéklyózza a lovat
против нож ац <i>fn</i>	1. a bolygó túloldali lakója 2. ellenlábás
против нож ник <i>fn</i>	→ противножац
проту нож ац <i>fn</i>	→ противножац

4.2.2.3. N + нога (+képző)

A harmadik alcsoportban a нога főnevet, illetve származékszavát legkülönbözőbb jelentésű főnevek előzik meg, terminológiai vagy jellemzési funkciót tulajdonítva az összetételnek.

ветр о ног <i>mn</i>	fürge, szélesebes
глав о ног <i>fn áll</i>	→ главоножац
глав о нож ац <i>fn áll</i>	lábasfejű
коз о ног <i>mn</i>	kecskelábú
коз о нож ац <i>fn mitol</i>	kecskelábú lény, szatír
корен о нож ац <i>fn biol</i>	gyökérlábú (Rhizopoda)
крил о ног <i>mn</i>	gyors lábú, fürge léptű
крил о нож ац <i>fn áll</i>	szárnylábú csiga (Pteropoda)
лист о нож ац <i>fn áll</i>	levéllábú rák (Phyllopoda)
муњ о ног <i>mn</i>	fürge, gyors járású
папк о ног <i>mn</i>	félpatások (Subungulata)
пут о ног <i>mn</i>	kesely lábú, ügyes
пут о ног ац <i>mn</i>	→ путоног
рамен о нож ац <i>fn áll</i>	karlábú, pörgelábú (Brachiopoda)
рашљ о нож ац <i>fn áll</i>	hasítottlábú rák (Mysis oculata)
трб о ног а <i>fn áll</i>	csigaféle, haliotis (Haliotis striata)
трб о нож ац <i>fn áll</i>	puhatestű-féle (Brachiopod)
уст о нож ац <i>fn áll</i>	sáskarák
чланк о нож ац <i>fn áll</i>	ízelt lábú rovar (Arthropoda)
шар о ног <i>mn</i>	tarka lábú
шкрг о ножац <i>fn áll</i>	levéllábú rákfajta kopoltyúval a lábán (Branchipus stagnalis)
штак о ног <i>mn</i>	mankólábú
штап о ног <i>mn</i>	botlábú

4.2.2.4. melléknév + нога (+képző)

A negyedik alcsoportba tartozó összetételek előtagja melléknév, s az új szavak szófaja is néhány kivétellel mellénév.

бел о ног <i>mn</i>	fehérlábú
бел о нога <i>fn</i>	1. fehér lábú nő vagy nőstény állat 2. növ szappanfű, tajtékgyökér
бос о ног <i>mn</i>	mezítláb, mezítlábas
бос о ного <i>hsz</i>	mezítláb
бос о ног ост <i>fn</i>	mezítlábúság
брз о ног <i>mn</i>	fürge/sebes járású, gyorslábú,
брз о нож ан <i>mn</i>	→ брзоног
велик о ног <i>mn</i>	nagylábú
витко ног <i>mn</i>	formás lábú
глатк о нош ка <i>fn növ</i>	aranytinóru, mérges gombafajta <i>Boletus chrysenteron</i>
гол о ног <i>mn</i>	meztelen lábú, mezítlábas
гол о ног ост <i>fn</i>	meztelen lábúság, mezítlábasság, mezítlábas állapot
дебел о ног <i>mn</i>	vastaglábú
дуг о ног <i>mn</i>	hosszúlábú
жут о ног <i>mn</i>	sárgalábú
кратк о ног <i>mn</i>	rövid lábú
кратк о нож ац <i>fn áll</i>	százlábú
крив о ног <i>mn</i>	görbe lábú, löcslábú
лак о ног <i>mn</i>	fürge, gyors
модр о ног <i>mn</i>	kéklábú
мокр о ног а <i>fn áll</i>	hengersizű százlábúféle (<i>Lysiopetalum carinatum</i>)
мртв о ног <i>mn</i>	lomha, nehézkes járású
ниск о ног <i>mn</i>	rövid lábú, kurta lábú
плосн о ног <i>mn</i>	lúdtalpú, lúdtalpas, bokasüllyedéses
слаб о ног <i>mn</i>	gyenge lábú
танк о ног <i>mn</i>	vékony lábú, gólyalábú
хитр о ног <i>mn</i>	gyors/fürge lábú
црвен о ног <i>mn</i>	vörös/piros lábú (leginkább rovar)
црн о ног <i>mn</i>	fekete lábú

4.2.2.5. számnév + *нога* (+képző)

A számnév előtagú összetételek a tárgyak vagy állatfajták lábának számát jelölik, az utóbbiaknál leginkább zoológiai terminust képezve.

дво е ног а <i>fn</i>	dupla karikás százlábú (Diploda)
дво ног <i>mn</i>	kétlábú
дво нож ан <i>mn</i>	→ двоног
дво нож ац <i>fn</i>	kétlábú lény
дво ножн ик <i>fn</i>	→ двоножац
дво нош ке <i>hsz</i>	kétlábon
десет о нож ац <i>fn</i>	tízlábú, rákfajta, Decapoda
једн о ног <i>fn</i>	féllábú, aki fél lábon áll, egy lábú
једн о нож ан <i>mn</i>	→ једноног
мног о ног <i>mn</i>	soklábú
сто ног <i>mn</i>	százlábú
сто ног а <i>fn áll</i>	százlábú (Myriapoda)
сто нож ац <i>fn</i>	akinek száz lába van
тро ног <i>mn</i>	→ треножан
тро ног <i>fn</i>	→ треножац
тро нож ан <i>mn</i>	háromlábú
тро нож ац <i>fn</i>	1. hátomlábú támla nélküli székecske 2. háromlábú üsttartó 3. háromlábú műszer- v. fényképező állvány
тро нож ица <i>fn</i>	→ треножац
тро нош ка <i>fn</i>	→ треножац
тро нош ке <i>hsz</i>	három lábon
четвор о ног <i>mn</i>	→ четвороножан
четвор о нож ан <i>mn</i>	négylábú
четвор о нож ац <i>fn</i>	négylábú (állat)
четвор о нож ити <i>i</i>	1. <i>tn</i> négykézláb megy, mászik 2. <i>medij</i> négykézlábra ereszkedik
четворо нож ице <i>hsz</i>	→ четвороношке
четворо нош ке <i>hsz</i>	négykézláb

4.2.3. Többszörös összetétel

Két háromtagú összetett szót is találtunk, az egyik ige, a másik pedig határozószó. Mindkettő első tagja prefixum, második a *четворо* gyűjtőszám, harmadik pedig a *нога* származékszava.

на|четвор|о|нож|ити *ce i med* négykézlábra ereszkedik

по|четвор|о|нош|ке *hsz* négykézláb

5. A SZÓALKOTÁSSAL KELETKEZETT LEXÉMÁK SZÓFAJA

Az alábbi táblázatok azt mutatják, hogy mindkét nyelvben származékszavak és összetételek is keletkeztek a *láb/нога* főnévből, de az utóbbiak száma jóval meghaladja a képzett szavakét. A magyarban az arány 15,17 % : 84,82 %, a szerbben viszont 14,61 % : 85,38 %.

A magyarban összesen 85 főnév (9 származékszó és 76 összetétel), 21 melléknév (4/17), 4 denominális ige és 2 összetett határozószó jött létre a *láb* alapszóból, s így összesen 112 új szóval gyarapodott nyelvünk. A szerbben valamivel több szó keletkezett a *нога* főnévből, összesen 64 főnév (13/51), 49 melléknév (3/46), 8 ige (3/5) és 9 határozószó. Érdekes megfigyelni, hogy megközelítőleg azonos a származékszavak száma a két nyelvben (a magyarban 17, a szerbben pedig 19), míg az összetételek tekintetében a mérleg a szerb nyelv javára billen. Számottevő különbség az összetételek szófájában figyelhető meg. Míg a magyarban 76 főnevet és 17 melléknevet számoltunk meg, addig a szerbben e két szófaj aránya megközelíti egymást (39,23 % : 35,38 %). Határozószói származékszót egyik nyelvben sem tapasztaltunk, s még magyar összetételt sem az igék kategóriájában.

szófaj	magyar nyelv		szerb nyelv	
	származékszó	szóösszetétel	származékszó	szóösszetétel
főnév	9	76	13	51
melléknév	4	17	3	46
ige	4	–	3	5
határozószó	–	2	–	9
összesen	17	95	19	111
	112		130	

A származékszavak és összetett szavak szófaj szerinti megoszlása

szófaj	magyar nyelv		szerb nyelv	
	származékszó	szóösszetétel	származékszó	szóösszetétel
főnév	(52,94%)	(80 %)	(68,42 %)	(45,94 %)
melléknév	(23,52 %)	(17,89 %)	(15,78 %)	(41,44 %)
ige	(23,52 %)	–	(15,78 %)	(4,50 %)
határozószó	–	(2,10 %)	–	(8,11 %)
összesen	(99,98 %)	(99,99 %)	(99,98 %)	(99,99 %)

A szófajok százalékaránya az össz származékszavak, illetve szóösszetételek viszonylatában a két nyelvben

szófaj	magyar nyelv		szerb nyelv	
	származékszó	szóösszetétel	származékszó	szóösszetétel
főnév	(8,3%)	(67,85 %)	(10 %)	(39,23 %)
melléknév	(3,57 %)	(14,52 %)	(2,30 %)	(35,38 %)
ige	(3,57 %)	–	(2,30 %)	(3,84 %)
határozószó	–	(1,78 %)	–	(6,92 %)
összesen	(15,17 %)	(84,82 %)	(14,61 %)	(85,38 %)

A szófajok százalékaránya az újonnan keletkezett szavakhoz viszonyítva a két nyelvben

6. ÖSSZEGZÉS

A fentiekből kiderült, hogy az elemzésünk tárgyát képező főnevek mindkét nyelvben alapját képezték újabb szavak deriválásának. A bevezetőben említett feltételezést, miszerint a magyar képzőrendszer potenciálisan gazdagabb, s ezért több szót képes alkotni, sikerült megcáfolni: a szerbben kettővel több származékszó és tizenhatal több szóösszetétel keletkezett. A szerb derivátumok ekvivalense nem mindig származékszó a magyarban és ez fordítva is érvényes. Több hasonlóságot tudunk felmutatni a két korpusz között, például azt, hogy mindkét nyelvben van kicsinyítőképzős származékszó. Eltérő viszont, hogy a szerbben létezik nagyító képző is, a magyarban viszont nem, ezért a szerb augmentativumnak a magyarban jelzős szerkezet felel meg. Nagyobb különbséget találtunk a kompozitumok szófaji megoszlásában. Míg a szerbben megoszlik a főnévi és a melléknévi összetételek aránya (45,94 % : 41,44 %), addig a magyarban e két

szófaj tekintetében a szótározott alakok nagy aránytalanságot mutatnak (80 % : 17,89 %). Ezek az eredmények nagymértékben eltérnek egy másik tanulmányban kifejtett helyzetképtől, attól az esettől, amikor a *nyelv/jezik* főnevek szóalkotását figyeltem meg (АНДРИЋ 2011). Ott például azt állapítottam meg, hogy a magyarban sokkal több összetétel jött létre, mint a szerbben. Ezt a kutatást mindenképpen folytatni szándékozom, és közelebbről meg szeretném vizsgálni, mi játszik közre a derivációs hasonlóságok és különbözőségek meglétében.

Szövegkiadások

TOMPA József, szerk. 1962. *A mai magyar nyelv rendszere*. Budapest, Akadémiai Kiadó
ZAICZ Gábor 2006. *Etimológiai szótár*. Budapest, Tinta Kiadó – ESz
MAGYAR ÉRTELEMEZŐ KÉZISZÓTÁR 2006. Budapest, Akadémiai Kiadó – MÉKSz

Irodalom

- АНДРИЋ, Едита 2011. Деривациони облици речи *nyelv/jezik* у мађарском и српском језику. In: *Зборник у част Гордани Вуковић. Лексикологија, ономастика, синтакса*. Szerk. Владислава РУЖИЋ, Слободан ПАВЛОВИЋ. Нови Сад, Филозофски факултет
- КЛАЈН Иван 2003. *Творба речи у савременом српском језику. Други део – Суфиксација и конверзија*. Прилози граматици српскога језика II. Београд, Завод за уџбенике
- МРАЗОВИЋ, Павица – ВУКАДИНОВИЋ, Зора 1990. *Грамматика српскохрватског језика за странце*. Сремски Карловци, Издавачка књижара Зорана Стојановића
- RMS – *Речник српскохрватскога књижевног језика* 1969. Нови Сад, Загреб, Матица српска, Матица хрватска
- SANU – *Речник српскохрватског књижевног и народног језика*. Књига XV 1996. Београд, Српска академија наука и уметности, Институт за српски језик
- Семантичко-деривациони речник, Свеска 1: Човек – делови тела* 2003. Szerk ГОРТАН ПРЕМК, Даринка – ВАСИЋ, Вера – НЕДЕЉКОВ, Љиљана, Лингвистичке свеске 3. Нови Сад, Филозофски факултет, Одсек за српски језик и лингвистику
- SKOK, Petar 1972. *Etimologijski rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika*. Zagreb, Jugoslovenska akademija znanosti i umjetnosti

Edit ANDRIĆ

KONTRASTIVNA ANALIZA DERIVATA NASTALIH OD IMENICA LÁB U MAĐARSKOM I NOGA U SRPSKOM JEZIKU

Lekseme nekog jezika ne egzistiraju izolovano, već one stvaraju polja reči, semantička polja i asocijativne nizove. Polje reči čine izrazi nastali od osnove jedne lekseme

(najčešće putem derivacije, sufiksacijom ili stvaranjem složenica). Samim tim, članove u okviru polja na okupu drži jezgro od kojeg su nastali. Svaki jezik ima svoje načine za građenje reči, ali u većini njih dominiraju derivati nastali sufiksacijom, kao i slaganjem.

S obzirom na aglutinativno svojstvo mađarskog jezika, na bogatu i transparentnu strukturu sufiksa kojom raspolaže, pretpostavka je da lekseme iz osnovne leksike pružaju široke mogućnosti za stvaranje polja reči, i to pre svega putem derivacije. S druge strane srpski jezik kao flektivni, takođe ima brojne sufikse, ali oni, bar na prvi pogled, nemaju tako preglednu klasifikaciju, što nas navodi na pretpostavku, da se od jedne osnove u srpskom može graditi manje reči nego od njenog ekvivalenta u mađarskom. Ovu hipotezu želim da opovrgnem u ovom kontrastivnom istraživanju, analizirajući derivate imenica koje u oba jezika označavaju donje ekstremitete kod ljudi.

Ključne reči: građenje reči, derivacija, sufiksi, složene reči, mađarski jezik, srpski jezik

Edit ANDRIĆ

CONTRASTIVE COMPARISON OF HUNGARIAN AND SERBIAN WORDS FORMED OF *LÁB/HOŦA* NOUNS

The study deals with the analysis of derivatives and compounds created from Hungarian and Serbian nouns indicating limb of human beings and terrestrial animals useful for dislocation. I would like to reveal to what extent the different typological nature of the two languages affect the method of word-building. By examining the corpus of the two languages, I have reached the conclusion that just as rich, but at the same time less structured set of derivatives of the Serbian language enable the formation of derivatives roughly with an identical number. In the paper I touch upon the semantics of the words as well in order to be able to establish that the lexical meaning of the nouns being the subject of the study motivates word-building. Ultimately I have also made a word-class classification of words resulted this way.

Keywords: leg, word-building, derivation, derivative, compound, derivation, Hungarian language, Serbian language